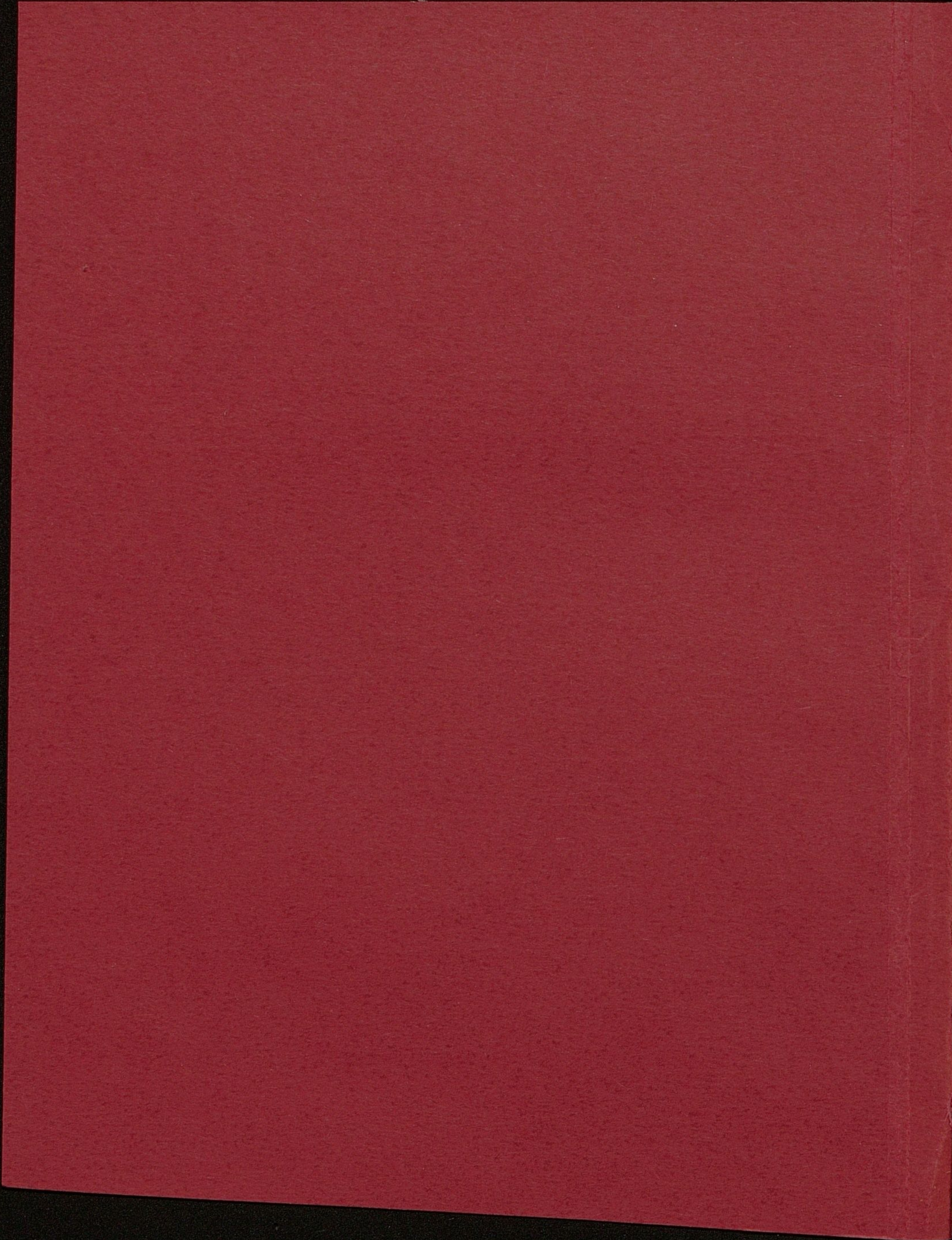

05

A

297

D
M
D
S.
D
M
T

17. N. 7.

DISPUTATIO THEOLOGICA PASSIONALIS
IN HISTORIAM PASSIONIS DOMI-
NICÆ SECUNDUM EVANGELISTAM

MATTHÆUM,

EX CAP. XXVI. vers. 51-56.

Quam

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Maximè Reverendi, Amplissimi atq; Excellentissimi,

DN. JOHANNIS Deutshmann/

S.S. Theol. Doct. & P.P. longè Cele-

berrimi, ut & Alumnorum Electoralium

Ephori gravissimi,

DNI. PRÆCEPTORIS, PATRONI, ET PROMO-

TORIS sui, jugi pietatis, observantiæ, atq; obsequii

cultu æternum venerandi,

Publico Eruditorum Examine sistit

M. BALTHASAR KRÆTSHMAR,

Zvvençâ-Misn: Sereniss. Elect. Sax. alumnus.

Prid. Nonas Aprilis in Auditorio Majori.

•••••

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS BORCKARDI, Acad. Typogr.

Anno 1669.

PROTO-SYNEDRII ELECTORALIS
SAXONICI
PRÆSIDI EMINENTISSIMO
PRÆILLUSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO
DOMINO CAROLO
LIBERO BARONI à Friesen/
Dynastæ in Rôthau & Cotta &c.

*Serenissimi ac Potentissimi Elect. Saxon. Comiti
& Consiliario intimo,*

DOMINO meo Gratosissimo

cæterisq;

Assessoribus splendidissimis,

V I R I S

Maximè Reverendis, Magnificis, Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimisq;

DNO. MARTINO GEIERO,

THEOLOGO DOCTORI Consummatissimo, Sereniss. Elect. Sa-
xon. à Confessionibus Sacris, Concionibus Aulicis primariis,
& Consiliis Ecclesiasticis,

DNO. CHRISTOPHORO BULÆO,

DOCTORI THEOLOGO Celeberrimo, Ecclesiæ Dresdensis & vicina-
rum Superintendententi vigilantissimo,

DN. GODOFREDO BENZNGER/

DN. JOHANNI FRIDERICO HEIGIO,

U. J. Doctoribus famigeratissimis,

DOMINIS PATRONIS, PROMOTORIBUS ET EVERGETIS SUIS

æternum venerandis

Primitias has passionales humillimè offert

RESPONDENS.

DE INTEMPESTIVA CHRISTI
DEFENSIONE.

PRel. ex 1. Sam. XXVI. 8. 9. ubi legimus, quod David innocens Saulem, infensissimum hostem & persecutorem suum, ab Abisai & aliorum sociorum manibus, defenderit: ita celestis David hostes suos infensissimos contra Petri, aliorumq; discipulorum percussione[m] defenderit: & ut in tempe[st]iva satis erat Abisai contra Saulem intentio, quem inermem occidere volebat: ita maxime in tempe[st]iva Petri fuerat offensio, quã Malchum citra dubium non adeo armatum percutiebat, & Christum defendere studebat: ut David promptus erat ad passionem futuram à Saule suscipiendam, neq; morte Saulis eam impedire volebat, sed omnia Domino committebat: ita celestis David promptus erat ad patiendum, & omnem in tempe[st]ivã defensionem reprehendebat, sicut Matthæus ostendit h. l. ex quo de In tempe[st]iva Christi defensione, pauca dicemus.

Exord. Ex Deut: XXXII. 35. ubi divinum oraculum, majestate plenissimum, invenitur, quod à Paulo repetitur Rom. XII. 19. *Mea vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus.* His verbis jus verum, majestate plenum, soli q; Deo proprium describit, quod *Jus Vindictæ, vel Ultionis*, appellatur. Proponitur autem in allegatis verbis (1) *Juris Vindictæ competentia*, cui nimirum *jus vindictæ* conveniat, *Mibi vindicta*, verba sunt ipsius DEI. Non unum saltem injuriarum genus inter homines regnat, unde tot bella, concertationes, vel alia incommoda progrediuntur, quibus alter alteri nocere solet, & sic nullus datur injuriarum numerus. Homines autem vindictæ cupidissimi sunt, autoritatemq; suam vindicare student, imò dicitur vulgato versiculo: *Est vindicta bonum, vita jucundius ipsa: sed Dominus, qui solus res omnes humanas administrat, hoc*

Deut.
XXXII 35.
Rom. XII.
19.
Vindicta
jus divine
Majestatis
Jus vin-
dictæ cõ-
petentia.

HOMILIÆ PASSIONALES.

Severe præcepit, ne vindictam nosmetipsi, vel suscipiamus, vel
 exerceamus, cum *vindicta* sit *jus divina Majestatis*, sit reserva-
 tum aliquod DEI, quod omnes illi lædunt, Deiq; coronam &
 Sceptrum tangunt, qui cupiditate *vindicta* semetipsos ulciscun-
 tur. Nã Dominus est *vindex Nabum*. i. 2. hinc etiam apud *Mosen*
 in *Veteri*, & apud *Paulum* in *Novo Testamento* clarissimis ver-
 Juris vin- tis *jus majestaticum vindicta* sibi reservavit. (2) *Juris vindicta* es-
 dicta Es- sentiam, quæ per descriptionem illustratur, quando dicitur,
 sentia. *Ego retribuam*, q. d. *Ego sum vindex*, non tu, non alius. Uti-
 tur equidem Deus suis interdum *instrumentis*, nobis non obser-
 vantibus, sed vindictam in his divinam agnoscere debemus:
 imò Dominus interdum permittit, ut Diabolus per homines
 malos variis sceleribus vindictam exerceat, quæ vindicta li-
 cet quoad *actum* DEI non sit, cum Deus non velit iniquitatem
Psal. V. 5. tamen, quoad *terminum & divinum promissionis sco-*
pum, hanc *vindictam* sibi Dominus imputat *Conf. II. Sam XII.*
seqq. ubi Dominus per *Nathanem* *Davidi* *vindictam* præuncia-
 vit, sed Diabolo post furorem suum justis de causis per-
 misit, qui per *Absolonem* filium rebellem, & per *Amnon* ince-
 stuosos varia mala *Davidi* sceleratus intulit. Dicit autem; *se re-*
tributurum, quia peccamus ipsi *Domino*, quando proximum
 lædimus, cum proximi dilexionem septem præceptis Deus ipse
 nobis præscripserit, & sic etiam transgressionum adversus illa
 Juris vin- præcepta commissarum ultor existit. (3) *Juris vindicta* axio-
 dicta ex- ma, vel excellentia, dicit Dominus. *Dicere Dei est facere*, &
 cellentia. dictum DEI *mandatum* est, autoritate plenum, unde his verbis
 nobis præcipit, ne faciles simus ad vindictam, ne nullo pacto
 manus nostras in jus divinæ majestatis immittamus. *Ignis est*
Deus consumens, & manus, ac alia membra juris hujus contem-
 toribus & violatoribus comburit. Considerat hoc Salvator,
 noster captivus, ideo graviter *Perrinam vindictam*, ipsa re, fru-
 straneam & stramineam, reprehendit, usumq; gladii non esse
 proprio motu, vel ausu sumendum, ostendit, & talem *intempe-*
stivam defensionem magis inutilem, quam utilem, imò noxiam
 esse.

HOMILIÆ PASSIONALES.

esse. Nos igitur ex *Matthæo* nunc *Intempestivam Christi de Intempe-*
fensionem notare debemus, quia proponit (I) *Historicam Intem-*
pestiva defensionis Descriptionem v. 51. (II.) Majestaticam intempe-
stiva defensionis reprehensionem v. 52. (III.) Apodicticam intem-
pestiva defensionis Demonstrationem v. 53. 54.

1. *Intempe-*
 Tract. Quod primum concernit *membrum*, illud *Histori-*
ca Intempestiva defensionis descriptionem ex v. 51. complectitur:
Et ecce Unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exe-
mit gladium suum, & percutiens servum principis Sacerdotum, am-
putavit auriculam ejus: quibus exponitur (1) Descrip-
tio intempe-
stivi defensoris, qui rem hanc aggreditur, & dicitur Unus ex his,
qui erant cum Jesu: fuerant autem cum Jesu adhuc undecim di-
scipuli, qui post Judæ secessionem, cum Christo Domino, Deo gra-
tias egerunt, & post hymnum dictum ejus ad passionem comi-
tes fuerunt v. 30. & seqq. Hi cum vidissent, quod turbæ nunc
 ad capiendum Dominum venirent, & manus violentas in ipsum
 conjicerent, interrogarunt eum, teste *Luca XXII 46. Domine,*
peccatiemus ne gladio? sibi revocantes in memoriam illud
 Christi apud *Lucam v. 36. de comparandis gladiis: sed unus ex il-*
lis, Johannes dicit, hunc *Petrum* fuisse, ex intempestivo Zelo
 & carnali affectu non expectat Domini responsum, sed rem
 omnem gladio suo committit. Et hoc admiratione dignum,
 quod unus è Christi discipulis, ex Apostolorum cætu, non du-
 bitet gladium sumere, hinc *Evangelista* dicit admirabundus:
Et Ecce: q. d. Ecce Petrus ille, qui postea solius, & quidem
unius ancillæ voce perterrefactus, hoc loco contra militum
cohortem integram surgit. Fecit autem hoc Petrus non ex for-
titudine, sed ex temeritate. Viderat enim Christum uno ver-
bo totam cohortem, & omnem turbam in terram prostravisse,
 idè, quæ turgebat, præsumptione solita datam occasionem neu-
 tiquam dimittere, reliquis palmam eripere, & opem Christo
 ferre miscellus defensor voluit. (2) *Descriptio intempe-*
stiva de-
fensionis, quia Petrus extendit manum, exemit gladium suum, &
percussit servum principis Sacerdotum, copiosis verbis Spiritus
Sanctus hunc actum describit, quo declaratur, *Petrum* non ex

HOMILIÆ PASSIONALES.

simplicitate, neq; præ Christi amore facinus hoc commisisse; sed μετὰ πολλῆς Φαντασίας & Φιλαυτίας in honorē sui & certissimam præ reliquis prærogativam, ut sperabat, hoc Ἰθὶβαλλον μέρθ Christi miraculoso & omnipotenti verbo adjicere voluisse. Judicabat enim per Christi verbum omnipotens in terram prostratos Job. XII. 6. vel prorsus non, aut difficulter admodum resurrecturos, vel de novo Christum eos dejecturum, quo facto magnam ipse laudem, sit reportaturus. At gravem incurrit reprehensionem hic non conductus, nec vocatus promachus, quia Christus in miraculis suis neq; vultu neq; potest habere locium, ut Mariæ quoq; docet exemplum Job. 3. Descri- II. 4. (3) Descriptio vulnerationis, amputavit auriculam ejus, ni- ptio vulne- mirum servi, qui dicebatur Malchus Job. XII. 20. Johannes rationis. & Lucas addunt, quod dextram auriculam amputaverit. Egre- gium certe facinus, quæ servo, si traditionibus & picturis ali- Humana qua fides habenda, penitus inermi, laternamq; gestanti, auri- audacia. culam amputavit, Christum verò capientes lictores & milites missos fecit. Talia sunt humanæ audaciæ consilia & facinorosa: ubi subsidio magis opus est, ibi nihil virium comparet: sed à quo nihil periculi, nihil timoris, in eo oppugnando humana se temeritas exercet. Gravem propterea censuram temeritatis & audaciæ mox ab ipso Domino Petrus accepit. Hinc sequitur:

II. Maje- II. Majestatica defensionis intempestiva reprehensio v. 52. in
 statica de- quo proponitur (1) Majestaticæ reprehensionis principium, Tunc
 fensionis ait illi Jesus: ictum Petri statim excipit verbum Domini, quia
 intempe- Christus objurgabat eum, quod ad reliquorum discipulorum
 stiva re- interrogationem (apud Lucam XXII. 49. Domine si percutiemus
 prehensio. gladio?) non expectasset Præceptoris informationem, quod o-
 a Majest. stentatione penitus vana servum percussisset, quo inermem
 repreh. magis ignominiose, quam gloriose, si carnaliter sapere velit,
 principii. vulnerasset, quod miraculo Domini neq; vocatus, neq; rogatus,
 sed ex præsumptione carnali turgidus, ictum suum conjunxisset.
 Unde turbis etiam Dominus suam displicentiam probavit, &
 novo

HOMILIAE PASSIONALES

novò miraculo servum sanavit, ut ostenderet sibi potentiam nec in captivitate nunc imminutam, sed ex omni parte mansisse. 2. *Majest. se integram.* (2) *Majestatica reprehensionis argumentum:* Constat. *repre-* *verte gladium tuum in locum suum.* Verba mandati sunt, qui- *benj. ar-* *bus Petrum* adstringit, ut gladium suum impotentem in locum *gumentu.* suum, h. e. vaginam, recondat, se namq; nullius talis auxiliï 3. *Majest.* *vani, vel impotentis indigere:* hic enim non armis corporalib9, *repreben-* *sed spiritualibus opus esse, cum ipse lubens hanc passionem sionis fun-* *aggrederetur, adeoq; nec per se, nec per discipulos, nec per damentu.* *alios, hostibus resistere velle.* (3.) *Majestatica reprehensionis fun-* *damentum,* omnes enim qui gladium acceperint, gladio per- *ibunt.* *B. Luberi glossa* sonat ita: *das Schwerdt nehmen / die* *es ohn ordentliche Gewalt brauchen:* qualis erat hic *Petrus,* qui nullam habebat gladii potestatem, nec Christo patrocinium e- *ius, vel defensio placebat:* unde *Petrum Christus* monere vo- *luit, ne gladii potestate sic abuteretur, cum primis, quia gravis-* *sima subjicitur comminatio, quod gladio sint perituri, quicumq;* *sic propria vel autoritate, vel potestate gladium sint acce-* *pturi.*

III. *Apodictica defensionis intempestive demonstratio v. 53. III. Apodi-* *54.* Quod autem hæc *defensio fuerit intempestiva,* triplici *ctica de-* *Christus* probat argumento (1.) *à Cælestis Patris auxilio, an pu-* *ras,* inquit *Christus, quia non possum modo rogare Patrem, ni-* *intempe-* *mirum ut mihi sit auxilio:* Deum dicit *Patrem,* omnipotentem *stiva de-* *probat sibi jure paternitatis conjunctum, & ad preces filii o-* *monstra-* *mnii suo auxilio affuturum demonstrat, sed hanc esse volunta-* *tio.* *tem cælestis Patris, ut calicem hunc captivitatis, passionis, i. à cælestis* *crucifixionis & mortis bibat, teste Johanne v. ii. indicat dicens Patris au-* *Petro: Mitte gladium tuum in vaginam, calicem, quem dedit mi-* *xilio.* *hi Pater, non vis ut bibam illum?* Talem igitur *defensionem frus* 2. *à cælestis* *straneam & intempestivam esse notat.* (2.) *à cælestis exercitus præ-* *exercitus* *sidio, quia mihi Pater exhibebit plusquam duodecim legiones An-* *præsideo* *gelorum, h. e. innumerabiles angelos, potentissimos spiritus mi-* *hi mittet in subsidium, ut mihi defensionem præstent, quid* *autem*

HOMILIÆ PASSIONALES.

à celestis consilii proprio. autem tua defensio, vel in unius angeli proportionem sit, facile cuilibet apparet: nihil autem esset, si tot legiones robustissimorum istorum defensorum mihi præsto essent. (3) *à celestis consilii proprio, v. 54. quomodo autem implebuntur Scripturae, quia sic oportet fieri,* siquidem & divinitus ab æterno decreta sunt, & in scripturis toties prænunciata, ac variis typis præfigurata, ideo tum tua, tam aliorum intempestivorum defensorum vel industria, vel vigilantia frustranea penitus, nec ullum liberationis eventum, vel fructum afferre potest.

Note Didactica,

Zelus sine scientia. 1. *Zelus sine scientia* peccat (1) *in Zelotem*, quem ex incogitantia commovet, ut subito faciat, cujus postea penitere necessum habeat, cum primis, quia reprehensionem mox audire necessum habet, vel ad minimum eadem dignus est. (2) *in actionem*, quam sine prudentia, sine deliberatione, & debita directione protrudit, & multis modis difformem reddit, ita, ut Zelotes plerumq; præ furore non attendat, quid agat. (3) *in finem*, quia nec pietatis, nec honestatis rationem Zelotes habet, modo bilem Zeli statim emittere queat, quemadmodum hæc omnia docet Exemplum Petri.

Zelus indiscretus Domino non est gratus. 2. *Zelus indiscretus Domino* minime placet, unde *Spiritus S. h. l.* Zelotem istum ne quidem dignum judicavit, qui nomine proprio significaretur, *Christus* graviter Zelum hunc indiscretum redarguit, & *DEI Patris* iram & vindictam eidem annuntiavit, nisi de tali Zelo indiscreto desisteret, in divina voluntate Patris acquiesceret, eiq; vindictam omnem committeret.

Privata vindicta. 3. *Privata vindicta* (1) *nullius est autoritatis*, quia nemo sui ipsius iudex ac vindex esse debet (2) *nullius potestatis*, quia tantum est gladii sumptio, non autem gladii possessio, vel divina concessio. (3) *nullius utilitatis*, quia Deus privata vindicta violenter oppressis adversus ultores ejusmodi fert auxilium, sicut h. l. *Christus* amputatam auriculam *Malcho* restituit. (4) *nullius*

HOMILIÆ PASSIONALES

nullius jucunditatis, quia licet aliquid jucunditatis in primo statim impetu habere videatur, mox tamen post se variam trahit molestiam nimirum superiorum censuram, sicut h. l. Christus Petrum objurgavit, divinam pœnam, quia, qui gladium sumit, gladio perire consuevit, & multiplicem ignominiam.

4. De *Pœna Talionis* sonat oraculum: *Qui gladium sumit, Pœna Talionis gladio peribit.*

5. *Preces* sunt optimum in periculis præsidium, quia post se trahunt angelorum sodalitiū, ministerium & fortalitiū.

6. Magnam esse *multitudinem Angelorum*, quia Christus statim plures, quam duodecim legiones ipsorum sibi promittere potuit.

Nota Elenctica.

1. Quod hic locus v. 51. ex iudicio Petri non aduersetur *Luc. XXII. 56.* seqq. quia Christus iussit gladium *parare*, non *usurpare*, ut *gladios haberent*, non ut autoritate propria, *gladii jus exercerent*, non in *vindicta privata documentum*, sed in *patientia maioris argumentum*: nam maioris est patientiæ, si quis injurias armatus non ulciscatur, quam si quis eas inermis patiat. Sic igitur Christus armorum apparatu patientiam discipulorum probare, non autem usu gladii ad vindictam privatam exercendam eos armare voluit.

2. *Usus gladii* divinitus magistratibus concessus aduersus *A. nabaptistas*, unde non patrocinator illis hic locus: *Qui gladium sumit, gladio peribit*, quia Christus loquitur de sumptione non licita, sed illicita, non divinitus concessa, sed humanitus tentata, non publica, sed privata, non ex officio, sed ex vitio, non Magistratus, sed Petri, vel alius cujusdam privati.

3. Nec *Petro*, nec *Pontifici Romano*, quatenus *Petri successor* esse cupit, gladii potestatem, vel usum convenire, cum h. l. Petrus graviter à Christo sit reprehensus, quod contra *Papistas* observandum.

Note

Note parænetica.

*Zelus in-
tempesti-
vus.*

*Auribus
recte utē-
dum.*

*Gladius
non est su-
mendus,
reconden-
dus.*

*Hostibus
benefaci-
endum.*

*Asyla pe-
riculorum*

1. *Zelum intempestivum* esse fugiendum, quia DEI censuram & pœnam communiter incurrit.

2. *Auribus recte utendum* esse ad verbi DEI, non ad malorum consiliorum auditum, sicut fecit Malchus, qui magis sacerdotem summum, quam Christum Dominum audivit, & dum aures in scelere Domino suo præbuit, ex justo DEI judicio pœnam in auribus admittere necessum habuit: imò ut *Euthymius* observat, Domini ipsi hac abscissione moniti sunt: *Ablata*, dicit, *est servo principis sacerdotum auricula, in signum, quod principes sacerdotum pro invidia auditu privati essent, ne audirent, & intelligerent, quæ de ipso erant, prophetias.* Membris igitur corporis aliis quoque recte utendum.

3. *Gladium* non facile sumendum esse, quia qui gladium sumit, gladio perire dicitur, non ad offensionem, sed ad defensionem eo utendum.

4. *Gladius* in tumultu potius *in vaginam* est convertendus, quam eximendus, quia tutius ex Christi judicio reconditur, quàm extrahitur.

5. Etiam in mediis periculis & persecutionibus ad exemplum Christi, servum nequam sanantis, hostibus & persecutoribus esse benefaciendum.

6. *Divinum auxilium, & angelorum subsidium*, in omnibus necessitatibus piis precibus expetendum esse, sicut ipse Christus fecit.

HOMILIA XII. PASSIONALIS

Ex Matt. XXVI 55. 56.

DE EPANORTHOTICA CHRISTI AD
TURBAM CONCIONE.

Esa. V. 18.

PRæl. ex *Esa. V. 18.* ubi *Væ* dicit Dominus omnibus illis, qui *trahunt iniquitatem in funibus vanitatis, & quasi funibus plaustris peccatum, Luth. Wehe denen/die sich zusammen koppeln mit*

HOMILIÆ PASSIONALES.

mit losen Stricken unrecht zu thun / und mit Wagenseilen zu
sündigen: si verè dicitur hoc de peccatoribus ullis, idem opti-
mo jure nunc usurpatur de malitiosa cōjurationis liga, qva sum-
mi Sacerdotes, Pharisei, Legisperiti, & populi Seniores, in mortem
Christi conjuraverant, & integram militum cohortem cum o-
mnibus suis ministris ad capiendum ablegaverant: propterea
graviter Christus, captivus licet, in eos invehitur, & vivis iplo-
rum maleficium coloribus Epanorthotica quadam Concione de-
scribit apud Matthæum v. 35. 56. quam Epanorthoticam Christi
captivi concionem modo considerabimus.

Exord. Salvator noster homines quidem malos in genere, Job. III, 20
suos tamen futuros lictores in specie, vaticinio spiritu gravi ser-
mone describit Job. III, 20. Omnis, qui male agit, odit lucem, &
non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. His non tam
peccatores infirmos, quam homines sceleratos, facinorosos, & Propria
graviorib9 criminib9 pollutos describit, qui mala scientes & vo-scelerato-
lentes operantur, & in hoc malorum scelerum studio pertinaces
perseverant. Tria verò hic malis & sceleratis operariis prædi-
cata, vel propria tribuit (1) Lucis odium, omnis qui male agit, odit Lucis
lucem, nimirum non tantum Deum ipsum, veram lucem, odit, nec
ullam cum ipso communionem habet I. Job. I, 4. II. Cor. VI. 14.
Job I. 4. 5. 9. 10. 11. c. III, 19. neq; tantum bonorum operum lucem fu-
git, siquidem per opera bona lucet lux nostra coram Deo, cum-
primis autem coram hominibus Matth. V, 16. Job. III, 21. sed e-
tiam externam & physicam lucem odit, quia sol magnus Dei oculus
detestatur scelera, hominemq; suo splendore turpitudinis erga
seipsum, ingratitude erga Deum, & detestandi abusus erga
creaturas ipsum convincit, ut proinde homines scelerati & faci-
norosi lucem fugiant. (2) Tenebrarum studium, & non venit ad Tenebra-
lucem: jam quicumq; non venit ad lucem, manet in tenebris, pro-
cul à Deo, apud quem nullæ prorsus tenebræ I. Job. I, 5. procul
à luce vera, Christo Job. I, 4. cui nulla cum tenebris communio
II. Cor. VI, 14, procul ab angelis bonis, qui sunt filij lucis Job.
XXXIII, 7, & flammæ ignitæ, vel splendentes Psal. CIV, 4. manent
M in te-

HOMILIÆ PASSIONALES.

Utriusq;
scopum.

in tenebris, quia sub principe tenebrarum militant *Ephes. VI, 12.* sub potestate tenebrarum *Coloss. I, 13.* subditos agunt, quia operibus tenebrarum student *Ephes. V, 11. Rom. XIII, 12.* & in tenebris etiam externis se latere posse judicant, Deumq; neq; videre, neq; curare scelera sua cogitant. Sed tenebræ peccatores non possunt occultare, cum apud Deum tenebræ propriè loquendo, non sint tenebræ teste *Davide Psal. CXXXIX, 11. 12. (3)* *Utriusq; scopum, ut non arguantur opera ejus.* Nam falso sibi persuasum habent homines scelerati, si modo procul ab hominibus, vel etiam in tenebris, sua scelera committant, nec à Deo, nec ab angelis, nec ab hominibus ista scelera vel in examen, vel in censuram vocari. Sed frustra cogitant, qui talia cogitant. In tenebris commissa nonnunquam scelera, non semper homines fugiunt, sed Deum & Angelos latere minimè possunt. Hinc *Nathan Davidi, nomine Dei pronunciauit II. Sam. XII, 12. Tu in tenebris fecisti, & occultè scelera commisisti, ego talia super te in sole permittam.* Tales quoq; fuerunt *Summi Sacerdotes, Pharisæi, Legisperiti, Populiq; Seniores,* atrocissimi & sceleratissimi Christi persecutores cum omni suo sodalicio & satellitio: illi clam de Christo interficiendo cogitabant, clam, vel in tenebris de morte Christi consultabant, in tenebris suos stratiotas ablegabant, & ut Christus in tenebris sine tumultu caperetur, sollicitam operam dabant. Unde h. l. Christus gravissima concione iplorum emissarios reprehendit, eosq; debita correctione à proposito, à maleficio, & scelerato erga suos superiores obsequio revocare satagit, ut Deo magis, quam hominibus obedirent *Act. V 29.* Ex quo liquet, Christum etiam in media passione sua nihil in se desiderari fecisse, sed benevolam suam curam, etiam erga sceleratos homines & quosvis peccatores, suosq; lictores exercuisse. *Judam, proditorum sceleratissimum, ob impudentiam & malitiam corrigebat, inqviens v. 50. Amice, ad quid venisti? ut scelere jam commisso vel nunc ad se rediret, de gravissimo peccato non tantum doleret, sed etiam veram ageret pœnitentiam, ne post hæc æternum periret. Petrum, audacem suum*

HOMILIÆ PASSIONALES.

suum defensorem, ab arrogantia & audacia carnali revocat. debita correctione v.52. seqq. nunc ad ipsos hostes apertissimos convertitur; & gravissima concione, vel informatione peccata, quæ sic adversus innocentem committebant, ipsis indicare, & à sceleratissimo proposito eos revocare satagit. De hac *Epa. De Epa. northorica Christi Salvatoris ad turbam Concione Matthæus pro northorica* ponit (I) *Epanorthotica Christi concionis Textum v.55.* (II) *Epanorthotica Christi concionis fundamentum v.56.* (III) *Epanorthotica concione Christi concionis eventum v.56.*

Tract. Quod attinet I. *Epanorthotica Christi Concionis I. Epanorthotica Textum, is v.55.* & quidem non sine causa primo loco proponi-*thotica* tur, sicut aliàs in concionibus primum omnium textum notare *Concionis* solemus atq; debemus. Indicatur autem v.55. (1) *Textus Epanorthotici circumstantia.* In illa hora dixit Jesus turbis, quibus ver-*Textus* bis exponitur, partim *circumstantia temporis*, quod eadem hora, *Epanorthotici* cum nimirum esset captus, cum *Malchum sanasset*, & potentiam *thotici* vere divinam, omnium & singulorum in terram dejectione, i *circumstantia* temq; miraculose servi sanatione, ad oculos ipsis probasset, hanc *stantia* correctionem adjecerit, ut non tantum miraculosis factis, sed etiam efficacissimis salutis verbis eos ab instituto revocaret: partim *Circumstantia Concionatoris*, quod Jesus, jam captivus, in manus ipsorum traditus, vinculis etiam ligatus, ita hostes suos ob-*thotici* jurgaverit, ne statuerent, ipsum vel Judæ proditione, vel Principum ipsorum calliditate, aut etiam captivantium celeritate, vel aliis mediis externis, sed potius divino consilio, propriaq; voluntate captum esse. Hæc *παρρησία* multa nos admonet, cum primis illud, quod Christus in mediis persecutionibus officio suo prophetico non defuerit, sed in horto, primo statim in incursu, turbis, in synedrio Sacerdotibus, in Prætorio Pilato, in cruce latroni, voluntatem Patris annunciarit: partim *Circumstantia auditoris*, quod *τοῖς ὄχλοις*, turbis hæc dixerit, nihil minus timens, quam ipsorum multitudinem, tyrannidem & initialem furorem. (2) *Textus Epanorthotici Materia: tanquam ad 2. Textus latronem existis cum gladiis & fustibus, comprehendere me: sic ar-* *Epanorthotici*

B 2

guit *thotici*
Materia.

HOMILIÆ PASSIONALES.

3. *Textus
Epanor-
thorici
causa.*

guit ipsorum nocturnum egressū, & tenebris consentaneum co-
natum: arguit ipsorum scopum, quod ad ipsum capiendum sine
egressu, non aliter, ac si sceleratissimum latronem capere contem-
dissent, cum tamen hactenus benefaciendo nihil cessaverit, mor-
tuos resuscitaverit, vivos sanaverit, & ab omnibus morborum
generibus liberarit: arguit ipsorum apparatus, quod gladiis &
fustibus armati sint egressi, quibus nihil proficere potuissent, si-
cut unius verbi pulsus & ictus hoc declaravisset, nisi tempus &
hora passionis jam adfuisset, ipseque sua sponte pro suis ovibus
animam ponere constituisset. (3) *Textus Epanorthorici causa:*
Quotidie apud vos sedebam in templo, & me non tenuistis: q. d.
non opus fuisset egressu, vel nocturna inquisitione, neque disci-
puli seductione, ut accepta pecunia me proderet, quia quotidie
in medio vestrum sedi, neque tanto apparatu opus fuisset armo-
rum, quia profusus inermis in templo docui: sed detestandum
hoc scelus! Me nihil mali committentem, nihil contra pieta-
tem, vel honestatem, vel proximi charitatem admittentem, sed
viam salutis & vitæ vobis annunciantem, penitus innocentem,
sic captivum prehendere voluistis.

II. *Epanor-
thotica
Concionis
fundamen-
tum.*

II. *Epanorthoticae Concionis fundamentum v. 56.* prioribus
verbis introducitur: *Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur
Concionis tuae scripturae Prophetarum.* Ex his verbis triplex desumitur fun-
damentum hujus *Epanorthoticae concionis* (1) *Divina definitio*, quia
Christus non ex ipsorum cupiditate, vel calliditate captus est,
sed ex divino consilio *Act. II, 23. IV. 48.* quo Filius Dei ab æterno
se Deo Patri pro redemptione humani generis obtulit. Hoc
cum ignorarent, & cognoscere Judæi nollent ex prophetis, Chri-
stus eos hoc loco mediis in catenis etiam informare voluit, ut e-
orum sceleratissimum scopum, secundum scripturas objurgaret:
(2) *Prophetarum predictio*, quia de hac passione Prophetæ omnes
testati sunt *Luc. XIX, 31. XXIV, 27. Act. III, 18. XXIII, &c.* Hos au-
tem tum temporis negligebant omnes Judæi, Sacerdotes & Lai-
ci, propterea Christus eos ad Prophetas revocare contendebat,
ut hæc Messia passionem, à prophetis prædictas, discerent, pia
sci-

HOMILIÆ PASSIONALES.

scientia cognoscerent, & firma fide prehenderent. (3) *Scriptura 3. Scriptura impleritio*, quia propterea factum id est, ut implerentur scripturae impleræ, siquidem, teste Christo, hæc omnia sic oportebat fieri, & quæ tio. fuerunt à prophetis prædicta, pariter oportebat impleri Luc. XIX, 31. quia scripturæ verbum Dei verbum, omnia verò Dei verba sunt veritas ipsa Psalm. XXXIII. 4.

III. *Epanorthoticæ Christi concionis Eventum*, itidem v. 56. ex III. *Epanorthoticæ* ponit: *Tunc discipuli omnes, eo relicto, fugerunt.* Misera hæc discipulorum conditio, quæ secuta hanc *Epanorthoticam Christi Concionis concionem*: Christus hac concionem turbas informare, & à scandalis avocare studebat, sed statim post eam omnes discipuli scandalum admittēbant, & cum scandalo fugiebant. *Triplex* autem hic *eventus* notatur (1) *Apostolorum offensio*, *Tunc*, nimis *Apostolorum*, cum viderent Christum captum, cum audirent Christum *rum offensio* passurum & moriturum, cum nullum amplius miraculum externis oculis animadvertērent, & Christum sine ullo subsidio, vel evasione spe, medios inter hostes conspicerent, ibi non sunt admonitionis Christi recordati, sed gravissime sunt offēsi. (2) *Discipulorum desertio*, quia *reliquerunt eum*: antea promiserunt *Apostolorum desertio* aureos montes, & contenderunt, se cum Domino mortem ipsam *rum desertio* adituros, nunc ipsum in primo statim passionis ingressu deserunt. Talia videlicet sunt humanæ mentis promissa. Petrus etiam gloriosus jam nullibi comparet, nec Dominum amplius defendere studet. multo minus cum ipso mortem oppetere cogitat. (3) *Discipulorum evasio*, quia prorsus *fugerunt*: verbo *Apostolorum evasio* Christi omnipotente salvum conductum acceperant, teste *Jo. rum evasio* hane XIX, 8. 9. adeoq; nullo timore prorsus ipsis opus fuisset: *sio*. sed præsumma consternatione, vel metu, illi confidere nolunt, hinc fuga sibi consulunt, & nec Domini verbis, nec aliis mediis externis securitatem sui committere nolunt.

Notæ Didacticæ.

1. Christum non tantum esse *Doctorem veritatis*, & *ductorem pietatis*, sed etiam *censores falsitatis & impietatis*; nam in hor-

M 3

to res

HOMILIÆ PASSIONALES.

to reprehendit] (1) vitium proditionis in *Juda* v. 50. (2) vitium præsumptionis in *Petro* v. 52. (3) vitium conjurationis in *turbis* v. 55.

2. Catenam virtutum hic in Christo notare videtur *Origenes* in *h. l. tract. 35.* (1) *Patientiam* (2) *beneficentiam* (3) *benevolentiam*: Sic enim scribit: *Vide, postquam dixit ad Petrum: Reconde gladium tuum in thecam suam, quod est PATIENTIÆ; postquam auriculam restituit amputatam, sicut alter dicit Evangelista, quod & summa benignitatis indicium fuerat pariter, & divina virtutis: tunc ista verba locutus est, ut fidelia viderentur ex præcedentibus verbis & factis, ut & si præterita benefacta non recordantur, vel præsentia recognoscant.* Sic in Christo virtus ex virtute ducitur.

3. *Horam* malitiôsæ transgressionis esse *horam* fructuosæ correptionis, vel correctionis, quia facilius peccata corriguntur in *ingressu*, quam in *progressu*; & peccatores evidentius peccati convincuntur in *ipso actu*, quam post *facinus commissum*, cum homini quasi cõnatum sit, peccata vel negare, vel occultare, vel exculare, vel in alios volutare. Sic h. l. Christo hora captivitatis, hora *Epanorthoticæ* reprehensionis.

4. Christus *quasi latro* fuit habitus in passione, quia juxta *Esa. LI. 12.* *cum sceleratis reputatus est*, & sic *quasi latro* habitus (1) in *captivitate*, prout h. l. testatur (2) in *condemnatione*, quia cum latronibus est condemnatus (3) in *crucifixione*, quia cum latronibus est crucifixus.

5. Christus singularem in hac *Epanorthotica concione* proponenda *prudentiam* adhibuit, quia primum *Judam*, postea *Petrum*, deniq; *turbam* corripuit, imo sanatione miraculosa servi sibi viam ad eam paravit. Merito vero turbæ fuerunt redarguendæ (1) quia ut *Chrysostomus* dicit, talia fecerat, quæ sufficiebant ad correctionem eorum, resupinos eos projecerat, auriculam sanavit, & à præsentibus & futuris apparere faciens suam virtutem, & ostendens, quod non erat eorum virtutis tenere eum. (2) quia stultum erat, ut dicit *Hieronymus*, cum inermem cum

HOMILIÆ PASSIONALES.

cum gladiis & fustibus quærere, qui ultro eorum se tradebat manibus, & in nocte quasi lactitantem, & ab eorum oculis declinantem, per proditorem investigare, qui quotidie in templo doceat. Sed ideo adversum eum in tenebris congregantur, quia potestas ipsorum in tenebris erat. (3) quia inanis erat eorum potestas & vanum suæ machinationis consilium: nam quotidie patens apparebat, docens in templo, & tamen eum tenere non valuerunt, quia noluit, nec modo possent, nisi vellet. Non ergo virtutis eorum, sed divinæ voluntatis fuit. Quasi eos Dominus redarguat secundum Chrysostr, dicens: *Docentem me non tenuistis, quando silui supervenistis. In templo enim nullus me detinuit. Nunc autem præter horam & media nocte venistis cum gladiis & lignis. Quid his opus erat armis in eum, qui vobiscum erat semper? Hinc ostendens, quoniam nisi voluntariè permisisset, nequaquam tunc valuissent. Nec enim eum, qui in manibus erat, valuerunt detinere, ex medio eum cum accepissent, superaverunt, nec tunc valuissent, nisi voluisset.*

6. *Mores latronum* etiam quodammodo hic describuntur (1) noctu exire (2) cum gladiis & fustibus venire (3) innocentes comprehendere.

7. *Fidelis Doctoris munus* esse, quotidie populo doctrinam in templo proponere, eumque in via salutis informare.

8. *Fidelium ministrorum merces* est ingratitude & persecutio, quemadmodum h. l. docet Christi Salvatoris exemplum, qui quotidie sedet in templo, & Judæos informavit, & nunc talem mercedem laboris retulit.

9. In *Discipulorum fuga* cernimus exemplum (1) *humane ignorantia*, quia salvum conductum à Christo audiverant, & tamen eum non intelligebant. (2) *humane impotentia*, quia nec Christi verbis fidem habere, nec hostibus Christi resistere, nec coram eis amplius consistere poterant. (3) *humane inconstantia*; nam antea multis coram Christo gloriati fuerant de sua constantia, nunc autem omnes & singuli fugiebant.

Note

HOMILIÆ PASSIONALES,

Notæ Elencticæ.

1. *Tempora & horas* etiam rerum contingentium à Deo præcognosci contra *Socinianos*, qui negant futura contingentia objectum esse omniscientiæ divinæ.

2. Solum Christum captum, atq; passum esse, & sic etiam solum pro nobis satisfacisse, cum omnes discipuli fugerint, quod contra *Papistas* observandum, qui sanctos, & cum primis Mariam Virginem in societatem passionis adsumunt.

3. Non tantum *vitia morum*, sed etiam *errores doctrinæ* reprehensionem merentur, imò juxta Christi praxin doctrinæ veritas primum proponenda, postea vitæ mores pravi sunt redarguendi, quia Christus testatur, se quotidie docuisse in templo, nunc autem gravissimam Epanorthosin instituit, quod contra *Calvinianos & Syncretistas* urgendum, qui nunc magis reprehensionem malorum morum, quam gravissimorum errorum necessariam esse contendunt.

Notæ Epanorthoticæ.

1. *Opera tenebrarum* esse fugienda, quia Christus graviter eadem h.l. reprehendit.

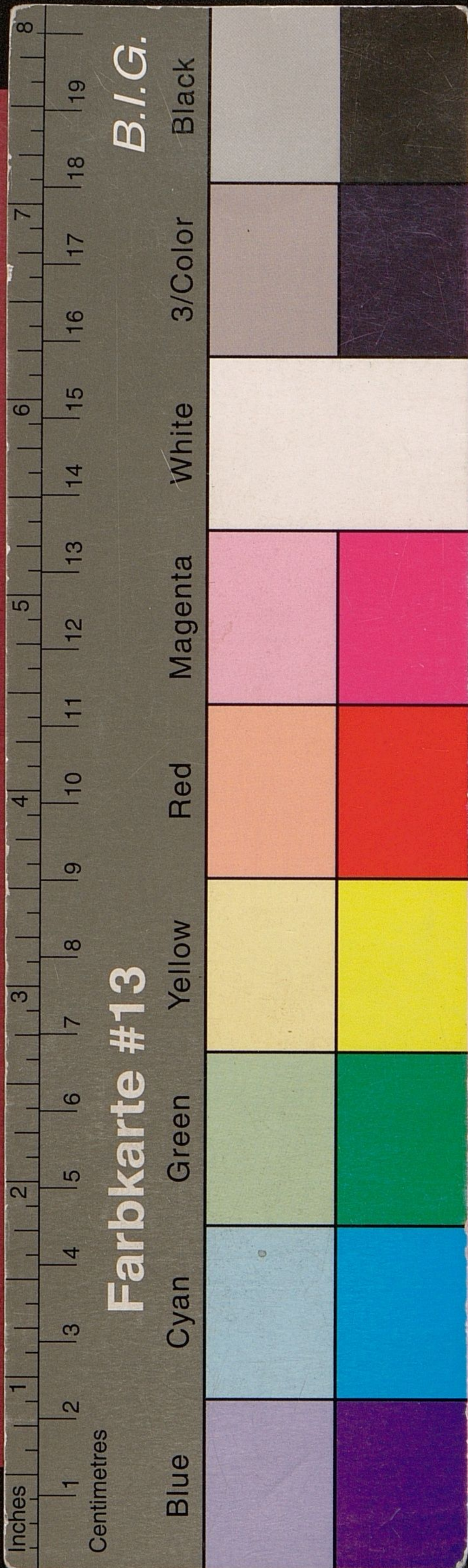
2. Homines in Ecclesia peccantes, quam extra Ecclesiam prævaricantes, magis debitis epanorthosisibus sunt corrigendi, sicut Christus h.l. non tam milites Romanos, quam ipsos Judæos, eorumq; primates reprehendit, quia non milites, sed Judæos in templo quotidie suis concionibus erudierat, non tam milites, quam Judæos, ex scriptura Mosis, & Prophetarum de vero Messia informare voluerat.

3. *Immanis est culpa*, sævire in eum, quem Doctorem habuimus, & eum perdere, qui vitæ & autor, vel ductor, extitit.

4. *Horrenda est injuria*, qua Judæi Christum afficiebant, qui doctrinam salutis ab eodem perceperant, & per miracula plurima ab eodem beneficia acceperant.

5. *Damnanda est ingratitude*, qua Christum Regem & Messiam, prophetam magnum atq; Doctorem sunt persecuti Judæi.

17. N. J.
DISPUTATIO THEOLOGICA PASSIONALIS
IN HISTORIAM PASSIONIS DOMI-
NICÆ SECUNDUN EVANGELISTAM
MATTHÆUM,

EX CAP. XXVI. vers. 51-56.

Quam
SUB PRÆSIDIO

VIRI

Maximè Reverendi, Amplissimi atq; Excellentissimi,

DN. JOHANNIS *Deutschmann*/
S.S. Theol. Doct. & P. P. longè Cele-

berrimi, ut & Alumnorum Electoralium

Ephori gravissimi,

DNI. PRÆCEPTORIS, PATRONI, ET PROMO-

TORIS sui, jugi pietatis, observantiæ, atq; obsequii

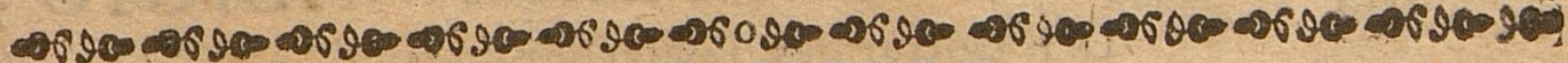
cultu æternùm venerandi,

Publico Eruditorum Examine sistit

M. BALTHASAR KRÆTSHMAR,

Zvencâ-Misn: Serenis. Elect. Sax. alumnus.

Prid. Nonas Aprilis in Auditorio Majori.

WITTEBERGÆ

Typis JOHANNIS BORCKARDI, Acad. Typogr.

Anno 1669.